

contribuție semnificativă la formarea clasei mijlocii în postcomunism. Acumularea de proprietate (avere) a urmat propriul drum pentru cei ce au avut capital economic, dar mai ales capital social și oportunități.

– Chiar dacă datele statistice nu demonstrează acumularea semnificativă de proprietate care să fundamenteze apartenența la clasa mijlocie, cercetări calitative în diverse comunități, grupuri, categorii de populație pot demonstra existența și vizibilitatea acumulării de proprietate, precum și dobândirea de deprinderi și mentalități antreprenoriale și manageriale, chiar dacă distribuite inegal în teritoriu, în funcție de zone și tipuri de localități; în această direcție, urmărirea pieței pământului și a pieței imobiliare poate furniza informațiile necesare.

– În evoluția postcomunistă, societatea românească nu poate ocoli proprietatea pentru fundamentarea apartenenței la clasa mijlocie, chiar dacă nu mai reface traseul istoric din țările capitaliste dezvoltate sau din România. Iar acumularea și concentrarea de proprietate este un proces în curs de desfășurare în România.

În prezentarea cărții nu am enumerat și prezentat toate capitolele și toate problemele analizate. Pentru cei ce vor să știe și să înțeleagă subiectul clasei sociale în general, clasă mijlocie în spațiul românesc, este necesar să citească această carte interesantă și valoroasă, scrisă de două personalități recunoscute în domeniu (Maria Larionescu și Ioan Mărginean), alături de aceștia aducându-și o anumită contribuție și doi cercetători din tânăra generație.

Laureana Urse

CĂTĂLIN ZAMFIR, LAURA STOICA (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006, p. 370

Societatea românească se află într-un continuu proces de schimbare socială. Au fost elaborate și se elaborează strategii, planuri de acțiune, s-au desfășurat și se desfășoară programe și proiecte de dezvoltare atât naționale, cât și internaționale. În acest context, paradigma dezvoltării sociale poate constitui un element de coerență în dezvoltarea societății, iar apariția lucrării *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, reprezintă un moment important în promovarea acestei noi orientări în știință.

Volumul *O nouă provocare: dezvoltarea socială* a fost coordonat de Cătălin Zamfir și de Laura Stoica și a apărut în anul 2006, la Editura Polirom, în seria Collegium, Sociologie-Antropologie.

Volumul cuprinde studii realizate în urma implicării autorilor în programe de dezvoltare socială la nivel național, sectorial sau local, intenția publicării volumului fiind de „a iniția o preocupare și a motiva un interes pentru reflecția asupra dezvoltării sociale și a rolului sociologiei în acest proces, a investiga germeii paradigmei dezvoltării sociale” (C. Zamfir, 2006, p. 7).

La realizarea acestei lucrări au participat numeroși autori aparținând mai multor instituții de cercetare și universitare: Institutul de Cercetare a Calității Vieții (Academia Română), Facultatea de Sociologie și Asistență Socială (Universitatea București), Comisia Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale (CASPIIS), Școala Națională de Studii Politice și Administrative și Universitatea din Oradea.

Alături de coordonatorii volumului, Cătălin Zamfir și Laura Stoica, au mai participat la scrierea acestuia următorii autori: Elena Zamfir, Ilie Bădescu, Maria Larionescu, Mircea Malița, Vladimir Pasti, Mălina Voicu, Bogdan Voicu, Daniel Arpinte, Sergiu Bălțatescu, Ana Bleahu, Cosmin Briciu, Liviu Chelcea, Monica Constantinescu, Adrian Dan, Cristina Doboș, Elena

Gheorghiu, Adrian Hatos, Simona Ilie, Veronica Mitroi, Raluca Popescu, Manuela Sofia Stănculescu, Simona Stănescu, Mihai Surdu și Amalia Vârdol.

Volumul este structurat în cinci părți, astfel: *Paradigma dezvoltării sociale: controverse istorice și actuale* (partea I), *Tranziția ca dezvoltare: politica europeană de dezvoltare socială* (partea a II-a), *Dezvoltarea ca proces social – cultural* (partea a III-a), *Dezvoltarea socială sectorială* (partea a IV-a) și *Metodologia dezvoltării sociale* (partea a V-a).

În capitolul *Dezvoltarea socială: câteva elemente teoretice*, profesorul Cătălin Zamfir, decanul Facultății de Sociologie și Asistență Socială (Universitatea București) și director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții, realizează o perspectivă de ansamblu asupra paradigmei dezvoltării sociale. Este introdus conceptul de dezvoltare socială, este prezentată geneza paradigmei, legătura cu problemele sociale și importanța analizei problemelor sociale în procesul de dezvoltare socială, cât și etapele care intervin în cadrul acestui proces.

Tematica dezvoltării sociale a apărut relativ târziu în limbajul sociologic, ca și în cel de zi cu zi, aflându-se încă într-o fază de cristalizare, arată Cătălin Zamfir. Actual, dezvoltarea socială reprezintă o preocupare la toate nivelurile: internațional, național, regional, sectorial și comunitar, iar datorită conceptelor, teoriilor, instrumentelor de cercetare și de acțiune socială distincte putem vorbi de o nouă paradigmă în științele sociale.

„Dezvoltarea socială se referă la orientarea unei țări/regiuni/comunități/ instituții spre realizarea unei stări dezirabile, stabilită ca obiectiv, printr-un proces planificat în timp, realizat printr-un set de acțiuni conjugate” (C. Zamfir, 2006, p. 11).

Programele de dezvoltare socială s-au dezvoltat atât la nivel internațional, cât și național, fiind prezente și la nivel regional, sectorial sau local. Cătălin Zamfir prezintă câteva elemente importante în geneza paradigmei de dezvoltare socială: preocupările de dezvoltare de după cel de-al doilea război mondial, vizând, în principal, noile state, programul de dezvoltare comunist, cât și procesul de tranziție a fostelor țări comuniste către societăți democratice și capitaliste, constituirea Uniunii Europene, ca un caz amplu de dezvoltare socială.

Cheia procesului de dezvoltare socială o constituie problema socială, cheia oricărui proces de schimbare socială. Tocmai de aceea, Cătălin Zamfir pune accent pe nevoia de analiză a problemelor sociale. Autorul susține importanța identificării problemelor sociale și a tipologiei acestora, fazele pe care le poate parcurge o problemă socială și, de asemenea, metodele de analiză.

Autorul capitolului evidențiază care sunt etapele unui proces de dezvoltare socială. Identificarea problemei sociale reprezintă punctul de plecare al oricărui proces de dezvoltare socială. Această etapă este urmată de mai multe faze pentru a atinge obiectivul final, și anume: găsirea obiectivelor de dezvoltare identificate de conștiința colectivă, formularea soluțiilor alternative, dezvoltarea unor strategii de acțiune și operaționalizarea acestora, implementarea planurilor de acțiune, monitorizarea implementării planului, monitorizarea dinamicii problemei sociale, evaluarea strategiei și planului de acțiune și, bineînțeles, reevaluarea problemei sociale și a obiectivelor de dezvoltare.

Maria Larionescu, profesor universitar în cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială, în capitolul *Controverse asupra dezvoltării sociale: puncte de vedere în sociologia românească*, propune perspectiva istoriei sociologiei românești asupra procesului de dezvoltare socială, în perioada 1848-1948.

După cum arăta Cătălin Zamfir, dezvoltarea socială nu a apărut ca orientare în societățile occidentale dezvoltate, ci în țările confruntate cu crize, cu decalaje de dezvoltare socială. Este și cazul societății românești încă din a prima jumătate a secolului al XIX-lea, iar gândirea socială reflectă ideile și soluțiile de dezvoltare socială. În acest context, Maria Larionescu identifică proiectele de dezvoltare ale societății românești în perioada 1848-1948: proiectul pașoptist de modernizare, proiectul neoliberal etatist (Ștefan Zeletin), proiectul neoobăgăiei (Constantin Dobrogeanu Gherea), proiectul poporanist și țărănist, precum și proiectul Școlii Sociologice de la București desfășurat prin activitatea Institutului Social Român.

Autoarea subliniază rolul sociologiei românești în perioada analizată, prin faptul că „a acordat un spațiu larg și a mobilizat energii semnificative pentru diagnosticarea fenomenelor și proceselor

dezvoltării sociale, devenind ea însăși parte a proceselor schimbării sociale” (M. Larionescu, 2006, p. 42).

Capitolul *Teorii ale dezvoltării* realizat de către Ilie Bădescu, șeful catedrei de sociologie din Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București, examinează principalele teorii în paradigma dezvoltării sociale. Sunt prezentate teoriile modernizării (teoria diferențierii structurale, modernizarea ca fenomen de criză multiplă, teoria agenților dezvoltării, legea orbitării a lui Constantin Dobrogeanu-Gherea, teoria baricadelor etc.), teoriile dezvoltării dependente, teoriile spiritualiste asupra dezvoltării, teoriile dezvoltării în sistemul mondial modern.

„Teoriile dezvoltării sunt consemnate de istoricii sociologiei ca reprezentând un răspuns al științei schimbărilor sociale la marea problemă a tranziției de la tradițional la modern. Dincolo de marea lor diversitate, teoriile dezvoltării și deci ale schimbării sociale au ceva în comun: apartenența la paradigma tranziției” (I. Bădescu, 2006, p. 45).

Capitolul lui Mircea Malița și al Elenei Gheorghiu, *O viziune globală a dezvoltării sociale* prezintă perspectiva Clubului de la Roma asupra dezvoltării sociale, metodologia utilizată, concluziile obținute, precum și relevanța acestei reflecții asupra tematicii dezvoltării sociale.

Constituit încă din 1968, Clubul de la Roma a avut drept obiective: „identificarea celor mai relevante probleme cu care se confruntă omenirea, pentru a le analiza din perspectiva globală a problematicii mondiale și pentru a formula posibile scenarii ale viitorului societăților umane” (M. Malița, E. Gheorghiu, 2006, p. 61).

În centrul problematicii dezvoltării sociale a fost considerat ca element esențial *învățarea*, inclusiv la ultima întâlnire a Clubului, în 2005. Teza principală a Clubului de la Roma este că „dezvoltarea socială este imposibil de realizat în absența unei educații bazate pe valori globale împărtășite, interdisciplinară, ce încurajează gândirea pe termen lung, dar, totodată și gândirea critică” (idem, p. 66).

Vladimir Pasti în capitolul *Mărire și decădere a capitaliștilor români*, abordează dezvoltarea socială în contextul tranziției românești de la comunism spre democrație și economie de piață. Analiza autorului se referă la perioada de început a politicilor din postcomunism.

Vladimir Pasti plasează România în contextul țărilor fost comuniste, în contextul proceselor de tranziție care s-au desfășurat în toate aceste țări și analizează nașterea capitalismului și capitaliștilor în țara noastră, precum și evoluția lor în această perioadă.

Capitolul *Modelul social european*, realizat de către Simona Stănescu, prezintă modelul de dezvoltare socială promovat de Uniunea Europeană. Prima parte a studiului se concentrează asupra problematicii definirii modelului social european, precum și asupra relației cu politica socială europeană. Cea de-a doua parte a studiului se referă la etapele care au condus la constituirea modelului social european și perspectivele acestuia în viitorul Europei.

Simona Stănescu arată că modelul social european reprezintă o abordare comună a societății, îmbinând „măsurile care susțin creșterea economică durabilă cu cele orientate spre îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață” (S. Stănescu, 2006, p. 91) și acoperind următoarele: ocuparea completă a forței de muncă, locurile de muncă calitative, oportunități egale, protecția socială pentru toți, incluziunea socială și altele.

Autoarea capitolului prezintă momentele-cheie în constituirea Uniunii Europene și importanța fiecăruia în conturarea politicii sociale, precum și a modelului social european. De asemenea, susține că viabilitatea modelului în viitor depinde de opțiunea statelor membre de a promova securitatea și competitivitatea.

Dezvoltarea socială se poate realiza și la nivel regional, de aceea Veronica Mitroi dedică capitolul *Politica de dezvoltare regională între necesitate și proiect: ce fel de regionalizare?* acestei tematici.

Dezvoltarea regională, după cum arată autoarea, respectă principiul fundamental: dezvoltarea economică și socială se bazează pe o structură spațială echilibrată și asigură echilibrul dintre eficiența economică și justiția socială.

În contextul constituirii Uniunii Europene, a început să se pună accent pe rolul dezvoltării regionale și pe politica regională, susținute prin intermediul Fondurilor Structurale. În acest capitol,

Veronica Mitroi prezintă conceptele de „regiune”, „regionalizare”, politicile regionale la nivel european și perspectivele aplicării principiilor europene în România.

Capitolul *Cultură și dezvoltare: perspectiva antropologiei culturale* subliniază rolul culturii în programele de dezvoltare socială. Liviu Chelcea, director al Centrului de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii, arată că, dacă în perioada anilor '80–'90 au fost privilegiați factorii tehnici și financiari și planificarea „din birou” față de factorii sociali și culturali în proiectele de dezvoltare, în prezent, cultura devine unul dintre elementele care este luat în seamă la elaborarea și implementarea proiectelor de dezvoltare.

Cultura devine o variabilă de luat în considerare și după eșecul unor proiecte de cercetare, eșec explicat prin ignorarea factorului cultural. Astfel, antropologul Conrad Kottak a clasificat proiectele de dezvoltare realizate prin intermediul Băncii Mondiale în proiecte compatibile sau incompatibile din punct de vedere cultural, trăsături de care depinde succesul proiectelor.

Autorul ne oferă exemple de proiecte de dezvoltare reușite sau eșuate din cauza neluării culturii în considerare, proiecte atât din România, cât și din alte țări, și evidențiază modul în care trebuie privită cultura în proiectele de dezvoltare. Aceasta ne poate ajuta să înțelegem „relațiile de putere din interiorul și dintre comunități, a practicilor de subzistență, a relațiilor sociale care formează țesutul social al comunităților-țintă” (L. Chelcea, 2006, p.131).

Politicile sociale reprezintă elemente-cheie în procesul de dezvoltare socială, iar suportul social din partea populației, legătura dintre măsurile promovate și valorile și aspirațiile populației devin factori foarte importanți în acest proces, argumentează Mălina Voicu în capitolul *Dezvoltare socială și legitimarea politicilor sociale*.

Autoarea și-a propus să răspundă la întrebarea „care este idealul de dezvoltare al românilor, către ce fel de societate ar dori populația României să se îndrepte țara?”. În acest scop, a fost prezentată legătura dintre conceptul de legitimitate și rolul lui în politicile de dezvoltare socială, precum și modelele de furnizare a bunăstării în România, în perioada comunistă și în cea postcomunistă. Pentru a evidenția *societatea ideală a bunăstării în România*, autoarea a utilizat mai multe cercetări, cum ar fi: *World Values Survey (1993, 1997)*, *European Values Survey (1999)*, *Percepții asupra problemelor sociale și sărăcie subiectivă (1998)* și *Barometrul de opinie publică (2003)*.

Mălina Voicu arată că, pentru români, statul reprezintă un actor important în furnizarea bunăstării, dar nu este vorba despre un paternalism și pasivism, întrucât majoritatea populației indică individul ca responsabil pentru propria bunăstare. Cheltuielile bugetare pentru sănătate, educație, ajutorarea grupurilor aflate în dificultate (vârstnici, șomeri, familii sărace etc.) se bucură de suport din partea populației. Autoarea concluzionează că modelul optim spre care trebuie să se îndrepte societatea românească este regimul bunăstării de tip universalist.

În capitolul *Dezvoltare socială „neconvențională”: despre capitalul social*, Bogdan Voicu propune perspectiva capitalului social asupra dezvoltării sociale. Autorul și-a organizat capitolul astfel: delimitări conceptuale și evidențierea funcțiilor capitalului social, o analiză comparativă România – Europa asupra nivelurilor capitalului social pe câteva componente și sugestii pentru utilizarea capitalului social ca sursă de dezvoltare socială.

Analiza comparativă dintre România și statele Europei, pe baza cercetării European Values Survey (1999), precum și datele Barometrului de opinie publică (2003), conduce la concluzia că, în România, capitalul social pozitiv este o resursă rară, întrucât implicarea în rețelele de prieteni, încrederea în oameni și în instituții prezintă niveluri reduse.

Dezvoltarea prin proiecte comunitare reprezintă o modalitate de realizare a dezvoltării sociale. Adrian Dan în capitolul *Dezvoltarea socială prin proiecte comunitare. Rolul fondurilor sociale* aduce în discuție realizarea dezvoltării sociale prin intermediul proiectelor și al fondurilor sociale.

Autorul realizează o amplă prezentare a fondurilor sociale: originile, elementele specifice și caracteristicile, tipologia, obiectivele, rolul, dar și limitele fondurilor sociale. Adrian Dan evidențiază care este elementul central în proiectele comunitare, precum și ciclul de dezvoltare și implementare ale acestora. Elementul esențial în cadrul proiectelor de dezvoltare comunitară este reprezentat de participarea membrilor comunității, necesară atât pentru dezvoltarea proiectului, cât și pentru sustenabilitatea acestuia și pentru dezvoltarea capitalului social.

Autorul arată că „Fondurile sociale prin proiectele comunitare pe care le susțin, contribuie masiv la construirea și abilitarea comunității locale, la incluziunea socială a grupurilor defavorizate, la dezvoltarea capitalului social și a celui uman, precum și la crearea unor premise pentru dezvoltarea anumitor capacități economice locale care pot asigura o dezvoltare locală sustenabilă” (A. Dan, 2006, p. 176).

Adrian Hatos dedică capitolul *Lideri, participanți și pasivi: resurse individuale pentru participare comunitară* participării comunitare, ca resursă importantă pentru dezvoltare socială, în contextul retragerii statutului, din ce în ce mai accentuată, din domeniul social.

Autorul și-a propus să arate că participarea comunitară nu este chiar o resursă rară în România, căutând-o în alte sfere sociale decât cele utilizate în literatura convențională. În acest scop, Adrian Hatos folosește conceptele de „participare”, „acțiune colectivă”, „leadership” și propune mai multe perspective pentru a teoretiza participarea: perspectiva psihologică, culturală, cea a efectelor de rețea și cea a influenței resurselor asupra activismului. Totodată, autorul prezintă rezultatele unei cercetări pe bază de interviu, realizată în câteva scări de bloc din Oradea. „Studiu inițiativelor de acțiune colectivă la nivelul scării de bloc a arătat, în primul rând, că în colectivitățile urbane din România există resurse pentru rezolvarea problemelor colective și producerea de bunuri publice” (A. Hatos, 2006, p.191).

Sistemul de asistență socială în orice societate susține temporar pe cei care nu reușesc să-și asigure singuri un anumit nivel de bunăstare. Sistemul de asistență socială reprezintă o cale importantă pentru dezvoltare socială. Dat fiind faptul că România nu a beneficiat, în perioada comunistă, de un sistem de asistență socială, acesta a trebuit reconstruit după 1990. În capitolul *Dezvoltarea sistemului de asistență socială: un proces istoric dificil*, Elena Zamfir, director al Școlii Doctorale a Facultății de Sociologie și Asistență Socială (Universitatea București), a realizat o prezentare a evoluției sistemului de asistență socială din România.

„Construcția instituțională în asistență socială după 1989 a evoluat sinuos, contradictoriu, cu suișuri și coborâșuri, cu stagnări și schimbări întâmplătoare, și, adesea, s-a dezvoltat haotic, lipsită de o strategie coerentă, din cauza deficitului de înțelegere a complexității asistenței sociale din partea actorilor politici, dar și a multiplelor presiuni externe și interne” (E. Zamfir, 2006, p. 198).

Încă din 1990 au fost înființate secții de asistență socială la câteva mari universități din țară, iar două aspecte complementare au contribuit la crearea profilului profesional al asistentului social, arată Elena Zamfir: reconsiderarea tradiției valoroase a învățământului de asistență socială românesc dintre cele două războaie și preluarea selectivă a unor modele formative din țările occidentale cu o bogată experiență în domeniu. În cei 16 ani de tranziție, sistemul de învățământ în asistență socială fost treptat perfecționat.

În ce privește „activitatea de cercetare științifică și publicistică în asistență socială s-a diversificat foarte mult, atingând un nivel de maturitate atât calitativ, cât și cantitativ” (E. Zamfir, 2006, p. 2003), fiind mai mult sau mai puțin luate în considerare de către factorul decizional din domeniul social.

Spre deosebire de învățământul în asistență socială, sistemul de asistență socială a cunoscut o dezvoltare foarte înceată. În special, arată Elena Zamfir, serviciile de asistență socială au rămas cronic subdezvoltate, fiind prezentate principalele trăsături ale acestora.

Următorul capitol, *Perspective ale dezvoltării sistemului de servicii de asistență socială* pune în discuție construirea sistemului de servicii în asistență socială, plecând de la Legea cadru nr. 705/2001.

Daniel Arpinte realizează în acest capitol o analiză a sistemului de servicii de asistență socială, luând în considerare atât sectorul public, cât și pe cel nonguvernamental. În ceea ce privește sectorul nonguvernamental, autorul identifică câteva puncte vulnerabile: disparitățile regionale și pe medii ale distribuției ONG active, dependența de finanțările externe, suportul redus de la bugetul de stat sau local, nivel de profesionalizare redus și mobilitate ridicată a resursei umane, sistemul nefuncțional de acreditare/monitorizare/evaluare a furnizorilor de servicii și altele.

În ceea ce privește sistemul public de servicii de asistență socială, aceasta se confruntă cu restructurări majore, cu o finanțare deficitară și cu un grad de profesionalizare încă redus.

Dezvoltarea socială nu este posibilă fără un capital uman sănătos, argumentează Cristina Doboș în capitolul *Implicarea serviciilor de sănătate în dezvoltarea socială*. Studiul își propune să realizeze câteva considerații teoretice asupra relației dintre starea de sănătate a populației, serviciile publice de sănătate și dezvoltarea socială. De asemenea, autoarea surprinde deficiențele serviciilor de sănătate din România și efectele acestora asupra stării de sănătate a populației.

Se atrage atenția asupra necesității promovării unor politici eficiente care să poată conduce la rezolvarea principalelor puncte slabe ale sănătății populației românești: îmbolnăvirile cu TBC, asistența medicală acordată mamei și copilului, educație pentru prevenire și asistență medicală primară în mediul rural.

În capitolul *Politica educațională ca sursă a dezvoltării sociale. România în context european*, Laura Stoica pledează pentru investiția în educație ca sursă pentru dezvoltarea economică și socială.

Laura Stoica identifică o dublă provocare cu care România trebuie să se confrunte în domeniul educației, și anume: de a-și rezolva problemele specifice din învățământ și de a dezvolta un sistem educațional după principiile și standardele europene. În prima parte a studiului, autoarea se concentrează asupra obiectivelor și priorităților politicii Uniunii Europene privind accesul la educație, în contextul obiectivelor generale de dezvoltare socială: reducerea sărăciei, promovarea și creșterea incluziunii sociale. Cea de-a doua parte a capitolului este dedicat politicilor românești în ceea ce privește accesul la educație, raportate, bineînțeles, la normele europene.

Capitolul Simonei Ilie *Distribuția veniturilor în perspectiva dezvoltării sociale* pune în dezbatere problematica inegalităților sociale de natură economică între indivizi și state și importanța reducerii acestora pentru realizarea procesului de dezvoltare socială.

Prima parte a capitolului își propune să încadreze inegalitatea din punct de vedere social și economic și, de asemenea, pune în perspectivă comparativă țările, în ceea ce privește nivelul de trai și inegalitățile. Cea de-a doua parte a studiului evidențiază condițiile inegale și contextele sociale diferite în care se produce globalizarea, determinând efecte diferite asupra inegalităților economice și sociale deja existente. În cea de-a treia parte a capitolului, Simona Ilie arată care sunt provocările pe care inegalitățile contemporane le pun statului bunăstării, inclusiv în cazul statelor aflate în tranziție. Ultima parte se referă la evoluția principalelor surse de venit ale populației românești, în ultimii 15–20 de ani.

Simona Ilie atrage atenția asupra câtorva aspecte foarte importante: creșterea nivelului de trai nu înseamnă scăderea nivelului de sărăcie, iar dezvoltare economică și globalizarea nu au avut ca efecte doar creșterea nivelului de trai, ci și „extinderea și adâncirea inegalităților, influențând modul în care acestea se propagă” (S. Ilie, 2006, p. 272).

Dezvoltarea rurală reprezintă o componentă importantă a dezvoltării sociale, de aceea Ana Bleahu îi dedică următorul capitol *Dezvoltarea rurală pe plan internațional. Actori și tendințe*. În acest capitol, autoarea își propune „prezentarea principalilor actori implicați în elaborarea politicilor de dezvoltare rurală la nivel global și regional și prezentarea celor mai importante concepte privind dezvoltarea rurală promovată de aceștia” (A. Bleahu, 2006, p. 273).

De asemenea, autoarea realizează o analiză a principalelor tendințe ale dezvoltării rurale și documentelor existente la mai multe niveluri de abordare: global (organizațiile Națiunilor Unite: Agenda 21 și Declarația Mileniului) și regional (Uniunea Europeană: Agenda 2000 și reglementările privind dezvoltarea rurală).

Migrația românilor în străinătate poate constitui un factor de dezvoltare socială, tocmai de aceea, Monica Constantinescu propune capitolul *Efecte ale migrației internaționale asupra dezvoltării sociale. Cazul României*.

Capitolul este structurat în două părți, prima parte referindu-se la tipologia migrației internaționale. Astfel, sunt identificate următoarele tipuri: migrația definitivă către state tradiționale de emigrație, deplasările repetate, pe perioade scurte pentru comerț în țările apropiate, migrația clandestină pentru muncă, migrația pe baza unui contract de muncă, migrația pentru studii și altele.

Tipul migrației este extrem de important atunci când sunt analizate efectele asupra societății românești, dacă acestea sunt sau nu efecte de dezvoltare socială. Monica Constantinescu consideră că există două mari tipuri de efecte: cele asupra pieței forței de muncă și cele ale banilor trimiși în țara natală, acestea fiind analizate după tipul comportamentului de migrație.

Dacă nu se poate vorbi de dezvoltare socială în lipsa dezvoltării economice, nu se poate vorbi nici de dezvoltare socială într-o societate înalt polarizată, susține Mihai Surdu în capitolul *Segregarea școlară și reproducerea socială a inegalităților*. Dezvoltarea socială încorporează ideea de justiție socială, presupunând „un ansamblu coerent de politici economice și sociale menite să creeze o societate a bunăstării pentru cei mai mulți membri ai săi” (M. Surdu, 2006, p. 301).

Reducerea inegalităților în educație, promovarea politicilor de egalitate de șanse în educație constituie principalele măsuri pentru reducerea inegalităților sociale, tocmai de aceea Mihai Surdu a ales să prezinte cazul segregării romilor în sistemul de învățământ românesc. Autorul studiului argumentează și susține cu date de cercetare calitatea inferioară a educației în școlile cu un procent ridicat de elevi romi, ceea ce conduce la concluzia că segregarea școlară reprezintă o formă de excluziune socială.

„Segregarea în educație este nu doar o formă de excluziune socială, ci și o formă de reproducere intergenerațională a excluziunii sociale prin transmiterea deprăvirilor multiple condiționate de educație de la o generație la alta” (idem, p. 307), ceea ce nu conduce la dezvoltare socială.

Raluca Popescu, Amalia Vârdol și Cosmin Briciu pun în discuție un element extrem de important în dezbateră asupra dezvoltării sociale, și anume, modul în care o măsurăm. Capitolul *Măsurarea dezvoltării sociale* evidențiază rolul sistemelor de indicatori sociali în procesul de dezvoltare socială, prin orientarea intervenției publice și prin contribuția la caracterul controlat al schimbării sociale.

Autorii vizează indicatorii elaborați pentru a reda imaginea de ansamblu a nivelului de dezvoltare într-o societate sau comunitate, considerând, în același timp, că sistemele de indicatori reprezintă și „instrumente fundamentale de stimulare a dezvoltării, nu numai de măsurare a acesteia” (R. Popescu, A. Vârdol, C. Briciu, 2006, p. 315).

Capitolul sintetizează tipurile de abordări asupra dezvoltării sociale la nivel internațional, cât și evoluția continuă atât a sistemelor de indicatori ai dezvoltării sociale, cât și a conceptului. De asemenea, cuprinde și o prezentare a sistemului de indicatori de incluziune socială realizat pentru România, în contextul aderării la Uniunea Europeană, precum și o dezbateră asupra limitelor măsurării dezvoltării sociale.

Capitolul lui Sergiu Băltătescu, *Indici compoziți de dezvoltare socială*, se referă, de asemenea, la măsurarea dezvoltării sociale. Autorul își propune să răspundă la întrebarea dacă este sau nu oportună construirea unei valori care să reprezinte nivelul de dezvoltare al unei societăți sau comunități. În acest scop, autorul realizează o trecere în revistă a criteriilor la care trebuie să răspundă indicii compoziți de dezvoltare. De asemenea, Sergiu Băltătescu prezintă câțiva indici compoziți de dezvoltare, cu caracter local, național, regional sau global. Dintre aceștia putem menționa Indicele Sănătății Sociale (Edmonton, Canada, 2005) care sintetizează 15 indicatori privind starea de sănătate și viața socială sau Indicele Dezvoltării Umane, măsură foarte utilizată în comparația între state.

Monitorizarea reprezintă una dintre fazele oricărui proces de dezvoltare socială, după cum arată și Cătălin Zamfir în primul capitol al cărții. Astfel, ultimul capitol este dedicat acestei teme, fiind denumit *Monitorizarea, un instrument al dezvoltării*. Autoarea, Manuela Sofia Stănculescu, structurează studiul în două părți, prima referindu-se la conceptele-cheie în procesul de monitorizare a dezvoltării sociale, iar cea de-a doua prezentând un exemplu CASPIS de monitorizare.

Strategiile, planurile, programele sau proiectele au nevoie de două elemente esențiale: monitorizare și evaluare. Manuela Stănculescu face distincția între monitorizare și evaluare, identificând și componentele necesare pentru realizarea acestora: formularea de obiective clare, indicatori-cheie de performanță, culegerea de date, aranjamente instituționale și *feedback*-ul. Autoarea arată că activitățile de monitorizare și evaluare s-au extins și în România după 1990, în special datorită proiectelor (co)finanțate de organizațiile internaționale.

Ilustrarea procesului de monitorizare printr-un model CASPIS a fost aleasă datorită funcției acestei organizații, acela de a monitoriza implementarea strategiilor/planurilor pe cele mai importante domenii ale politicilor sociale. CASPIS, după cum arată autoarea, reprezintă una dintre instituțiile românești centrate pe dezvoltarea instrumentelor de monitorizare. De asemenea, constituirea CASPIS și PNAinc au reprezentat elemente importante în promovarea incluziunii sociale, deci și în procesul de dezvoltare socială.

Rezultat al implicării autorilor în diferite proiecte de dezvoltare socială, volumul *O nouă provocare: dezvoltarea socială* are rolul de a stimula interesul pentru această tematică și poate constitui punctul de plecare în realizarea unui tratat al dezvoltării sociale.

Bibliografie

1. Bădescu, I., „Teorii ale dezvoltării”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
2. Bleahu, A., „Dezvoltarea rurală pe plan internațional. Actori și tendințe”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
3. Chelcea, L., „Cultură și dezvoltare: perspectiva antropologiei culturale”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
4. Dan, A., „Dezvoltarea socială prin proiecte comunitare. Rolul fondurilor sociale”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
5. Hatos, A., „Lideri, participanți și pasivi: resurse individuale pentru participare comunitară”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
6. Ilie, S., „Distribuția veniturilor în perspectiva dezvoltării sociale”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
7. Larionescu, M., „Controverse asupra dezvoltării sociale: puncte de vedere în sociologia românească”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
8. Malița, M., Gheorghiu, E., „O viziune globală a dezvoltării sociale”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
9. Popescu, R., Vârdol, A., Briciu, C., „Măsurarea dezvoltării sociale”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
10. Stănescu, S., „Modelul social european”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
11. Surdu, M., „Segregarea școlară și reproducerea socială a inegalităților”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
12. Zamfir, C., „Dezvoltarea socială: câteva elemente teoretice”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.
13. Zamfir, E., „Dezvoltarea sistemului de asistență socială: un proces istoric dificil”, în Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Iași, Editura Polirom, 2006.

Cosmina Pop

OCUPAREA ÎN EUROPA, 2006*

În luna noiembrie 2006, la Bruxelles, a avut loc un eveniment științific de referință, pe tema „Ocuparea în Europa”. Mai exact, Directorul general pentru Ocupare, Afaceri Sociale și Oportunități Egale al Comisiei Europene a organizat o Conferință prilejuită de publicarea Raportului oficial privind ocuparea în țările UE și țările candidate. Un astfel de raport se elaborează anual, începând cu 1989. La Conferință au participat, pe lângă oficiali UE, decidenți

* *Employment in Europe, 2006*, Luxembourg, European Commission.